

RECENZII

FLORIN DRAȘOVEAN, COSTIN FENEȘAN, ALEXANDRU FLUTUR, ALEXANDRU SZENTMIKLOSI, ZSUZSANNA KOPECZNY, HEDI M. KISS, RAUL ȘEPTILICI, NICULINA DINU, TIMIȘOARA ÎN AMURGUL EVULUI MEDIU. REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE PREVENTIVE DIN CENTRUL ISTORIC, Timișoara, 2007, 368 p., 16 planșe.

Cartea pusă în discuție valorifică, așa cum sugerează de altminteri titlul, rezultatele științifice ale cercetărilor de arheologie medievală din centrul istoric al orașului Timișoara. Aceasta constituie o premieră, cel puțin pentru spațiul vestic și sud vestic al României, în privința cercetărilor de arheologie urbană. Cercetările arheologice preventive s-au derulat în cursul anului 2006 în zona istorică a orașului cu ocazia unor lucrări edilitare la infrastructura căii de rulare a tramvaiului, fiind conduse de unul din cei mai cunoscuți arheologi preistoricieni ai Banatului, dr. Florin Drașovean. A fost investigată o suprafață de aproape 600 mp, care s-a pliat pe decupajul lucrărilor edilitare pe mai multe străzi și piețe ale orașului. Cercetările arheologice au fost făcute de Florin Drașovean, Alexandru Fluture și Alexandru Szentmikolosi, prelevarea inventarului ceramic și metalic a fost făcută de Zsuzsana Kopeczny, cea a inventarului numismatic de Raul Șeptilici. Conservarea și prezentarea obiectelor din piele a fost preluată de Hedi M. Kiss, în timp ce prelucrarea materialului osteologic a făcut obiectul cercetării arheozooloagei Georgeta El Susi.

Din punct de vedere structural lucrarea debutează cu prezentarea cercetărilor de arheologie urbană, care constituie după opinia noastră noutatea absolută a cercetării și care dau substanță lucrării. Analiza inventarului mobil: ceramică, obiecte de metal, obiecte din piele, descoperiri numismatice asigură un cadru cronologic pe care s-au așezat elementele de arhitectură urbană.

Documentația arheologică cuprinde informații de primă importanță despre structura rutieră a orașului Timișoara în intervalul secolelor XVI-XVIII. Această structură stradală se afla dispusă stratigrafic pe o adâncime cuprinsă între - 1,45 m, la strada 1 și adâncimea de - 3,30 m la strada 6, considerată de altminteri cea mai veche amenajare de acest fel a orașului medieval Timișoara. Cea dintâi amenajare stradală la Timișoara, cunoscută până la momentul actual în cercetările de arheologie, dispune de o structură din bârne dispuse

longitudinal pe o infrastructură din bârne paralele. Această infrastructură din bârne era susținută pe stâlpi verticali, de circa 1 m lungime înfiți în sol. Stâlpii de susținere erau îmbinați cu grinzile transversale pe care era așezată calea de rulare, în sistemul „lambă și uluc” (Drașovean et alii, *Timișoara în amurgul Evului Mediu*, Fig. 39, 40). Cronologic, autorii cercetării au stabilit un sincronism între ceea ce au numit „strada 6”, adică cea mai veche amenajare stradală a orașului și nivelul I medieval de locuire din zona investigată arheologic, care poate fi atribuit primei jumătăți a veacului al XVI-lea (Drașovean, *Timișoara*, p. 17, 31, 40). Cercetarea arheologică a surprins stratigrafic 6 etape de amenajări stradale ale orașului medieval, numerotate pe plan „strada 1”, ... „strada 6”. Ele au fost identificate la adâncimi de -1,45 m pentru „strada 1”, adică cea mai recentă amenajare surprinsă și - 3,30 m pentru „strada 6” (Drașovean, *Timișoara*, p. 31). Există și o relaționare cronologică și stratigrafică între etapele de amenajare stradală și nivelele de locuire medievală și premodernă a orașului. Astfel „strada 2”, identificată la - 1,70 m adâncime, este contemporană cu nivelul de case din lemn, care corespunde nivelului II de locuire, în timp ce „strada 4” cercetată la - 2,60 - 2,90 m este sincronă cronologic cu nivelul II de locuire medievală (Drașovean, *Timișoara*, p. 17, 31, 39). Cercetarea arheologică a dovedit că a fost utilizată aceeași tehnică la realizarea străzilor. Acestea erau pavate cu trunchiuri de copac, prelucrate în formă rectangulară, așezate longitudinal pe un suport din 3 aliniamente paralele de bârne.

Cercetarea arheologică a scos la lumină și resturile fundațiilor unor case ridicate de o parte și de alta a străzilor orașului medieval. S-a păstrat, în mod evident, numai o parte a structurii fundației caselor, extrem de importantă pentru cunoașterea arhitecturii urbane medievale. Casele erau construite exclusiv din lemn având fundațiile așezate pe tălpi din lemn solide, dispuse direct pe sol, iar pereții verticali din scânduri erau fixați pe stâlpii de susținere

(Drașovean, *Timișoara*, p. 26-27, fig. 15-17). S-au găsit construcții având fundația așezată pe mănunchiuri de stâlpi bătuți în pământ pe care se așeza structura de rezistență a caselor. Geografia zonei de câmpie, cu solul mlăștinos, în care se afla amplasat orașul medieval Timișoara a determinat, pe de o parte structura urbană, pe de altă parte arhitectura caselor, modul de construcție și de izolație ale acestora. Elementele surprinse de cercetările de arheologie medievală în privința arhitecturii civile, a tramei stradale din epocă reprezintă în opinia noastră cea mai importantă acumulare a cercetărilor din centrul istoric al orașului Timișoara. Inventarul arheologic găsit la locuințele cercetate, în care și un mic tezaur monetar din sec. al XVI-lea, completează cunoașterea civilizației medievale târzii din spațiul Banatului. Se remarcă aici obiectele din piele, fețe și tălpi de la cizme și papuci medievali, care constituie un element mai rar în cercetările arheologice. Cele 150 de fragmente din piele de încălțăminte găsite la Timișoara, admirabil conservate și prezentate de H. Kiss se constituie într-una din cele mai importante colecții de acest fel din România.

Două studii interdisciplinare, unul de arheozoologie realizat cu mult profesionalism de G. El Susi și celălalt de analize dendrocronologice, inițiat de I. Popa, întregesc prezentarea cercetărilor de arheologie medievală cât și a inventarului arheologic mobil. Costin Feneșan

discută în capitolul final rezultatele cercetărilor de arheologie urbană de la Timișoara în contextul evoluției istorice a orașului pe tot parcursul Evului Mediu, subliniind aportul documentației arheologice în contextul pierderilor catastrofale suferite de arhivele istorice ale localității. Arhiva orășenească a Timișoarei de până la 1552 a fost distrusă aproape în întregime la cucerirea otomană. Cealaltă pierdere în privința arhivei a avut loc în anul 1716, când trupele habsburgice au cucerit și devastat orașul ocupat până atunci de otomani. Absența aproape totală a unor descrieri a Timișoarei medievale este un element care îngreunează reconstituirile istorice și care sporește cu mult importanța informațiilor oferite de arheologia acestei epoci istorice, pentru unul din cele mai importante orașele medievale din acest spațiu al Dunării de jos apusene. Documentația arheologică complexă pe care o regăsim în *Timișoara în amurgul Evului Mediu* va rămâne pentru multă vreme un punct de referință în reconstituirea istoriei urbane a Banatului medieval.

Dumitru Țeicu

Muzeul Banatului Montan, Bd.Republicii

Nr.10; Reșița

e-mail: office@muzeulbanatuluiimontan.ro